

Ten geleide

De crisis

De besprekingen tijdens de arbeidskonferentie en de daarop volgende voorstellen van de regering worden aangeboden als pogingen om een uitweg te vinden voor de crisis. Dat de gevoerde en voorgestelde politiek nefast is en dat er andere wegen zijn die meer kansen bieden om de crisis te overwinnen, dat willen we in dit edito benadrukken. Bovendien wil de redactie van het V.M.T. langs deze weg haar steun betuigen aan de basis van de georganiseerde arbeidsorganisaties die haar ongenoe-gen over de gevoerde politiek uitte.

Evaluatie van de deflatoire politiek : een vergelijking tussen de crisis van de jaren '30 en de huidige crisis

De crisis van de jaren '30 was conjunctureel : zij werd gekenmerkt door een relatieve overproductie. Dit betekent dat er meer aanbod aan goederen was dan koopkracht. In die periode probeerde men de zware conjuncturele crisis op te vangen door een deflatoire politiek te volgen. Dit kwam neer op het verlagen van de loonkosten en op de inkrimping van de geldmassa die in omloop was. Maar deze maatregelen mondten uit in een nieuwe vermindering van de koopkracht en in een voortdurende aangroei van het werklozenleger. De deflatoire politiek verscherpte de overproductiecrisis in plaats van hem te overwinnen.

Dit proces werd pas doorbroken met de Keynesiaanse politiek. De staat kreeg nieuwe taken toegewezen. Eerst en vooral werd haar de rol van reusachtige konsumment toebedeeld. Bepaalde sectoren van de economie vinden via de staat een afzetmarkt, arbeiders worden aangeworven en deze arbeiders krijgen meer koopkracht en kunnen zelf consumeren, waardoor andere sectoren opnieuw op dreef komen (= multipliereffekt). Bovendien moet de staat meer geld in omloop brengen zodat investering en komsumptie kunnen groeien. Deze Keynesiaanse maatregelen deden het tij keren.

Deze tendens werd nog versterkt door het in gebruik nemen van nieuwe technologie en door de eisenstrijd van de syndikaten (= opdrijven van de koopkracht). Maar telkens als tegenstellingen - eigen aan het kapitalisme - de kop opsteken, worden ze opgelost door de kosten ervan af te wentelen op de staat. Het kapitalisme werd zo gevrijwaard van al te gevaarlijke conflicten die haar voortbestaan op de helling konden zetten. De staatsschulden moesten onvermijdelijk de hoogte ingaan en dit

had een weerslag op de belastingen die mee in dezelfde richting evolueerden. Kapitaalsvlucht was de volgende stap. Dit werd (en wordt nog steeds) bevorderd door een politiek die de uitwijking van kapitaal naar de lage loonlanden aanmoedigde. Deze politiek verscherpte de konkurentie. Tenslotte veroorzaakte het in gebruik nemen van de nieuwe technologie de uitschakeling van arbeiders in de bestaande industrieën. In een eerste fase vonden deze arbeiders elders en in andere sectoren opnieuw werk. Gekoppeld aan de arbeidsduurvermindering, zorgde dit ervoor dat het arbeidsbesparend effect van de nieuwe technologieën een tijdlang werd opgevangen. Vandaag de dag is het arbeidsbesparend effect echter absoluut geworden. Niet langer vervangen nieuwe arbeidsplaatsen nog degene die wegvallen. De werkloosheid wordt (vooral bij minder geschoolden) massaal en vanuit deze optiek is de huidige crisis structureel. Maar daar blijft het niet bij. Ook deze crisis krijgt stilaan een duidelijk conjunktureel karakter. De oude kontradiktie, waarbij het aanbod groter is dan de koopkracht, steekt weer de kop op. Er heerst opnieuw overproductie.

Hoe kan de overheid op deze crisis reageren? Ze heeft twee modellen ter harer beschikking. Enerzijds kan ze teruggrijpen naar de deflatoire politiek die niet in staat bleek de crisis van de jaren dertig te bedwingen. Anderzijds beschikt ze over het Keynesiaans model dat wel een remedie was voor de vorige crisis, maar dat tegelijkertijd de nieuwe crisis hielp voorbereiden. Het lijkt er sterk op dat de overheid zich laat verleiden tot een deflatoire politiek zonder echter het Keynesiaanse model helemaal te verlaten.

Terug naar het liberalisme van vóór 1930

De overheid zit opgescheept met een enorm begrotingsdeficit (=staatsschuld), met een slecht werkende sociale zekerheid en met een deficitaire handelsbalans (=uitgaven import groter dan inkomsten export). Vermits de overheid het geld niet wil of niet kan nemen waar het te vinden is, voelt ze zich verplicht maatregelen te treffen die op lange termijn de crisis enkel verscherpen en verdiepen. Deze maatregelen zijn de volgende :

- Ze wil in ieder geval besparingen (cf. loonmatiging) die uitmonden in een vermindering van de koopkracht en een verhoging van de werkloosheid. De relatieve overproductie wordt erdoor bevestigd en versterkt.
- Om uit de knoeiboel te geraken waarin de sociale zekerheid werd gestort, gaat de regering de bijdragen van de verzekerden verhogen en de uitkeringen verminderen. Ook dit kan niet anders dan gevolgen hebben voor de koopkracht.
- Tenslotte volgt de regering de argumentatie van V.E.V. en V.B.O., waarin wordt geargumenteed dat loonmatiging noodzakelijk is om de uitvoer naar het buitenland te bevorderen en zo het deficit op de handelsbalans weg te werken.

Al deze voorstellen en maatregelen kunnen bestempeld worden als een terugkeer naar de deflationaire politiek die in de crisis van de jaren dertig zo jammerlijk faalde. Ze kaderen in een nostalgische strekking die haar aanhangers bij die kapitalisten vindt die - vanuit hun persoonlijke positie en met hun eigen bedrijf - onmiddellijk baat hebben bij een dergelijke politiek. Ze wordt geruggesteund door economen (o.a. M. Friedman voor de V.S., Le Page en Solin voor Frankrijk en prof. De Grauwe en Van Meerhaeghe voor België) die men als neoliberalen kan bestempelen en die pleiten voor een terugkeer naar een negentiende eeuwse kapitalisme met een ongebreidelde kapitalistische concurrentie. Wie uit de boot valt, moet maar verdrinken : dat is hun motto.

Nochtans is het volkomen vals om heil te verwachten van een dergelijke politiek. Iedere vorm van loonmatiging tast onvermijdelijk de koopkracht aan, met alle gevolgen die we hierboven reeds hebben beschreven.

In een studie (verricht aan de K.U.L.) wordt er trouwens op gewezen dat de loonkosten door de ondernemers zelf maar op de 7de plaats worden opgegeven als reden voor de moeilijke positie waarin de economie zich bevindt. Een onverdachte bron, zoals de Weekberichten van de Kredietbank, wijst er bovendien op dat de loonkosten per produktie-eenheid in België vanaf 1975 van 100 naar 93,2 daalden. Dat is een aanzienlijke daling als men ze vergelijkt met de andere industrielanden. Wat het wegwerken van de tekorten op de handelsbalans betreft : ook daarover kan een en ander worden opgemerkt. Vertegenwoordigers van V.E.V. en V.B.O. beweren dat de helft van de Belgische produktie voor uitvoer is bestemd. Dit zou betekenen dat één arbeider op twee voor de uitvoer werkt. Maar deze voorstelling van zaken is vals. Het is de helft van de industrieproduktie die bestemd is voor uitvoer en dit komt overeen met ongeveer 30 % van de totale produktie. Dit betekent dat in werkelijkheid 70% van de totale produktie voor binnenlands gebruik bestemd is. Heel wat meer dan de helft van de werkgelegenheid in België is bijgevolg afhankelijk van de koopkracht van de Belgische bevolking. Dit neemt echter niet weg dat we een negatieve handelsbalans hebben. De vraag blijft echter of een loonmatiging daar iets kan aan veranderen. Als we de produktiviteit van de Belgische industrie bekijken, dan zien we dat die sinds 1965 met 5 à 6 % stijgt, terwijl de handelsbalans sterk negatief blijft. Niet de hoge loonkosten zijn daarvoor verantwoordelijk. Een andere door ons beïnvloedbare faktor kan als verantwoordelijk worden aangewezen, nl.: de structuur van de Belgische ondernemingen, die niet aangepast is aan de markt. In de Weekberichten van de Kredietbank wordt deze structurele zwakte gezocht in de lage scholingsintensiteit van onze produkten. Dat betekent zoveel als zeggen dat onze industrie zich bezighoudt met het produceren van produkten die of niet afgewerkt zijn of elders ook gemakkelijk kunnen worden geproduceerd. Dit is niet de schuld van de arbeiders, maar is te wijten aan het gebrek aan initiatief van de ondernemers.

Laat ons tot slot nog eens de loonmatiging bekijken in functie van het wegwerken

van het deficiet op de handelsbalans. Niet alleen België wil deze maatregel invoeren. Alle omringende landen hebben dezelfde intenties, waardoor het gewenste effect van zo'n loonmatiging op slag onmogelijk wordt gemaakt. In feite komt de loonmatiging neer op een absolute verpaupering van de bevolking en dit kan ons op geen enkele wijze uit de crisis helpen.

De crisis te lijf gaan met een deflatoire politiek, zoals de neoliberalen dat wensen, kan alleen als resultaat hebben dat de conjuncturele crisis zo diep wordt als in de jaren dertig en dat ze bovendien onoplosbaar wordt. De politieke weerslag van deze deflatoire politiek is niet éénvoudig. Enerzijds krijgen we het verzet van de georganiseerde arbeidersbeweging. Anderzijds voeren de bourgeois-ideologen hun campagne op tegen het systeem. Daarmee hebben ze niet de bedoeling om de gevolgdde economische politiek fout te noemen, maar ze proberen de mensen aan te praten dat het parlementaire stelsel het niet meer doet. In deze campagne herkent men allerlei uitingen van de rechtse ideologie die gaan van een fervent anti-syndikalisme naar racisme, tot het in vraag stellen van de democratische structuren. Het ergste is dat een weerslag van deze ideologie tot in de gelederen van de arbeidersklasse doordringt. Dit hangt samen met het feit dat binnen de arbeidersklasse de strijd nog altijd bekeken wordt als een strijd om de verdeling van de koek en dat te weinig erkend wordt dat de structuren die aan de basis liggen van de verdeling moeten worden aangepakt.

Een strategie met kans op slagen

Vermits het Keynesiaanse model het niet meer doet en de deflatoire politiek van de neoliberalen de crisis verscherpt, moet naar andere middelen uitgekeken worden. Een alternatief binnen de kapitalistische structuren kan alvast worden geformuleerd.

Economisten hebben, samen met de crisis, het fenomeen van de lange golfbeweging herontdekt. De crisis wordt niet alleen conjunctureel gekenmerkt, maar wordt eveneens als een uiting beschouwd van de heersende neergaande tendens van een lange golf in de economische ontwikkeling. Volgens deze economen moeten we er dus rekening mee houden dat de crisis van lange adem is. Over de oorzaken van deze lange golfbewegingen zullen we het hier niet hebben. Wel willen we opmerken dat onder de omstandigheden het failliet van het Keynesianisme geen verwondering meer wekt. De Keynesiaanse politiek slaagde erin de neergaande tendens momenteel te overwinnen, maar kon niet verhinderen dat de tendens zich doorzette.

In de periode van 1950 tot ongeveer 1970 werd de Keynesiaanse politiek periodisch door de overheid toegepast. Dit gebeurde ondermeer door het scheppen van geld. Zo probeerde de overheid het nationale inkomen op te drijven. Maar het nationaal inkomen kan, bij geldschepping, op twee manieren stijgen :

- De creatie van koopkracht kan het inkomen reëel opdrijven. Dit was het geval in een eerste fase van de toepassing van het principe van de vraagschepping.
- De creatie van koopkracht kan het inkomen nominaal laten stijgen. Als de lange golftheorie op dit ogenblik van toepassing is, moet de stijging van het inkomen via geldcreatie nominaal worden. Dit betekent dat de totale geldmassa vlugger stijgt dan de totaliteit van de produktie. Steeds meer geld staat ter beschikking van een traag stijgende hoeveelheid produkten, zodat de verschillende produkten geleidelijk aan duurder worden. Er ontstaat inflatie.

In het tweede geval (waarin de overheid zich sinds het midden van de jaren zestig bevindt) wil men door geldschepping de economie oppeppen en moet men tegelijkertijd een inflatie bestrijden die er het gevolg van is. In het begin van de jaren zeventig heeft de overheid dit probleem proberen op te lossen door een drastische uitbreiding van de overheidssteun. Door bedrijven in nood te helpen, probeerde de regering de economische groei te vrijwaren van catastrofale inzinkingen, maar dit had een fenomenale aangroei van de overheidsschuld tot gevolg. De geldcreatie liet zich niet verzoenen met een politiek die de inflatie moest indijken.

De traditionele Keynesiaanse politiek doet het niet meer. Wil de overheid niet in de val trappen van het neoliberalisme, dan rest haar nog één alternatief, nl. : de overheid moet (sterk tegen de zin van de kapitalisten in) stelselmatig zelf produktieve investeringen doen. Dit zal uitmonden in een vorm van staatskapitalisme. Dergelijke politiek kan worden gerealiseerd zonder de structuur van het kapitalisme aan te tasten. Het is een strategie die zonder al te veel moeilijkheden kan worden geadopteerd en die een kans biedt aan de beheersing van de crisis.

Als men de economische geschiedenis van België bekijkt, dan is het opvallend hoe inert het Belgisch financiekapitaal (zeker vanaf de jaren dertig) zich gedraagt, wanneer het erop aankomt risico's te nemen. Grote kapitalen staan waarschijnlijk altijd wat huiverig tegenover de risico's van investeringen. Ze zullen, om hun kapitaal maximaal te vrijwaren, aan risikospreiding doen. Maar in vergelijking met het financiekapitaal van andere geïndustrialiseerde landen is deze tendens bij Belgische financiers opvallend. Zo stagneert de Belgische economie ten opzichte van andere geïndustrialiseerde landen in de jaren vijftig. Deze tendens wordt pas in 1959 doorbroken. Dit is niet te danken aan een andere ingesteldheid van de industriëlen, maar is wel het gevolg van het inpompen van vreemde kapitalen. Juist omdat het Belgisch financiekapitaal afkerig staat ten opzichte van het nemen van risico's (en dit is nog altijd zo), moet de Belgische overheid deze inertie doorbreken. De economische politiek van de Belgische overheid kan, vanuit deze overwegingen, terug worden opgebouwd rond de idee van produktieve investeringen.

Op middellange termijn is er dus wel degelijk een perspectief voor een alternatieve politiek. Het ziet er trouwens naar uit dat men hoe langer hoe meer met zijn neus op deze mogelijkheid zal gedrukt worden, vermits de beide andere modellen geen uitweg meer kunnen bieden. We moeten ons van dit perspectief goed bewust zijn en het op zijn minst durven anticiperen.

Evaluatie van de huidige politiek in functie van de strategie ter beheersing van de crisis

Voorlopig komt weinig in huis van produktieve investeringen. De arbeidskonferentie leverde in dit opzicht niets op. De resultaten beperken zich tot twee krachtlijnen die we reeds overvloedig bekritiseerden.

De staat mag doorgaan verlieslatende bedrijven te steunen. Dit is de voortzetting van een politiek die reeds enkele jaren werd gevoerd en die op geen enkele manier de positie en privileges van de financiële groepen aantast. Maar bovendien moet deze politiek aangevuld worden met loonmatiging. Dit betekent niets anders dan dat een gedeelte van de inkomens van de arbeiders wordt overgedragen naar de kapitalisten. Deze maatregel wordt voorgesteld zonder rekening te houden met de vermindering van de koopkracht die eruit voortvloeit en vanuit de hoop dat het door de kapitalisten hier en nu wordt gebruikt om te investeren. Maar bij die hoop blijft het. Nergens wordt gegarandeerd dat dit gebeurt. De mogelijkheid om er zwart geld van te maken en er ergens anders mee te investeren blijft zeer reëel.

Het ziet er dus niet naar uit dat de resultaten van de arbeidskonferentie de realisatie van een alternatieve politiek zal bevorderen. Nochtans gaat de kritiek, binnen S.P.-kringen, op de arbeidskonferentie in de richting die wij suggereren. Maar voorlopig ontbreekt de politieke wil om de voorwaarden te scheppen waaronder een nieuwe politiek een kans maakt. Dit hangt samen met het feit dat de regeringsfrakties, die de belangen van de kapitalisten verdedigen, de staat als superkonkurrent op de vrije markt niet graag zien komen.

De bescherming van de politieke democratie als garantie voor het welslagen van de alternatieve strategie

Hoe belangrijk het doorbreken van de kapitalistische structuren ook blijft, toch moeten we ons bewust zijn van het feit dat de alternatieve strategie de meeste kans maakt om door de bevolking te worden aanvaard als de enige weg uit de crisis. Bovendien moeten we er rekening mee houden dat de staat en de kapitalisten niet als vechthanen tegenover elkaar staan. Als de kapitalistische structuren echt in gevaar komen, dan zullen de meeste kapitalisten bereid zijn om ze te redden via produktieve investeringen van de staat. De positie van de kapitalisten tegenover de staat is altijd al dubbelzinnig geweest. Enerzijds aanvaardden ze in noodsituaties allerlei vormen van samenwerking met de staat; anderzijds behouden ze steevast de reflex om zolang en zoveel mogelijk vast te houden aan een negentiende eeuwse kapitalisme waarin praktisch niets de groei van de privé-onderneming afremt. De angst van de kapitalisten voor de staat is in feite de angst voor een staat met een democratische controle op het economisch gebeuren. Ook de ideologische tendenzen waarover we het reeds eerder hadden, kunnen hier geplaatst worden. Met een

autoritaire staat die haar belangen op economisch vlak vrijwaart, zal de kapitalist over 't algemeen zonder moeilijkheden in zee kunnen gaan. Zolang de staat echter rond de politieke democratie gestructureerd blijft, geeft die staat aan de arbeidersbeweging mogelijkheden om een democratische controle op de economie uit te bouwen.

Als we nu veronderstellen dat bepaalde vormen van staatskapitalisme zich ontwikkelen, dan kunnen we deze ontwikkelingen zien met of zonder democratische controle op het economisch gebeuren. Om democratische controle absoluut te verhinderen helpt maar één koers : afbouw van de politieke democratie en de installatie van de autoritaire staat. Dus als we de staat de rol van de kapitalist laten spelen, dan moeten we tegelijkertijd de nadruk leggen op de verdediging en versteviging van de politieke democratie. Alleen onder die omstandigheden blijft de mogelijkheid bestaan om democratische controle op het economisch gebeuren uit te bouwen. Behouden en verstevigen we de politieke democratie en wordt daarop een zekere vorm van staatskapitalisme geënt, dan kunnen we nagaan of de penetratiemogelijkheden van de arbeidersinvloed in de staat groter zijn dan in het privébedrijf. Hier, denken we, is een positief antwoord op zijn plaats. Met het behoud van de politieke democratie wordt het gemakkelijk de problemen van economische organisatie en ontwikkeling te politiseren. De strijd tegen het kapitalisme verloopt dan via politieke kanalen naar een democratische controle over het economisch gebeuren.

Aanvaarden dat de staat produktieve investeringen doet, moet dus gepaard gaan met een uiterste waakzaamheid ten opzichte van alle maatregelen die de democratische structuren van ons politieke systeem kunnen wijzigen. De politieke democratie moet behouden blijven en verstevigd worden.

Denken binnen de logika van het kapitalisme

De enige sociale kracht die neen zegt aan de gevoerde politiek van de regering is de basis van de georganiseerde arbeidersbeweging. We argumenteerden dat dit 'neen' volkomen gegrond is, maar stellen tegelijkertijd vast, dat het enige alternatief dat kan worden uitgedacht, zich binnen de kapitalistische economische structuren situeert. De logika van het kapitalisme wordt er niet mee doorbroken.

Tot nog toe werden de produktiemiddelen steeds meer opgeblazen. De inspanning die daarmee samenhangt is niet in verhouding tot de gebruikswaarde die ze opleveren voor de hele bevolking. Alleen al vanuit de vaststelling dat het kapitalisme aanzet tot verspilling en tot een extreme verloedering van ons leefmilieu, moet dringend naar een alternatief worden gezocht voor het winstmodel waar tenslotte ook de staatsinvesteringen inpassen. We moeten proberen los te breken uit het keurslijf dat ons door dit winstmodel wordt voorgeschreven. Het is de taak van de linkse intellectuelen om zich op dit vlak zo vlug mogelijk nuttig te maken.

Besluit

We kunnen besluiten dat de politieke actie zich op dit ogenblik tegelijkertijd moet richten op verschillende momenten.

Op korte termijn moet verduidelijkt worden dat zowel het neoliberale als het Keynesiaanse model de crisis zullen verscherpen. In dit verband moet de solidariteit met de basis van de georganiseerde arbeidersbeweging benadrukt worden. De linkse intellectueel moet de argumenten aanbrengen die toelaten een zo breed mogelijk front op te bouwen dat een alternatieve strategie voorstaat.

Op middellange termijn moeten we streven naar de politieke realisatie van de alternatieve strategie. Dat betekent dat we nu reeds moeten wijzen op het feit dat een alternatieve strategie voorhanden is en dat de kritiek niet alleen bestaat uit het ontmaskeren van het failliet van neoliberalisme en Keynesianisme. De alternatieve strategie proberen realiseren betekent dat we ze onmiddellijk moeten vertalen in concrete maatregelen. We denken hierbij aan de formule van de drempel waaronder steun aan de regering, vanwege de georganiseerde arbeidersbeweging, onmogelijk wordt. In een dergelijk drempelprogramma kunnen eisen worden opgenomen ter bestrijding van belastingsfraude, heffen van vermogensbelasting, verdedigen van de werklozen, formuleren van controlevoorwaarden waaronder het fonds voor industriële vernieuwing kan werken en aanvaardbaar wordt, enz... Maar tegelijkertijd moet voortdurend gewezen worden op de enorme gevaren die aan een alternatief gekoppeld zijn, waarbij de staat de rol van kapitalist krijgt toebedeeld. De nadruk moet worden gelegd op het belang van behoud en versteviging van de politieke democratie. Het politiseren van de problemen is dringend noodzakelijk en dit politiseren houdt in dat de massa zich bewust wordt van het gevaar van de rechtse ideologie die de democratische verworvenheden viseert. De aftakeling van de democratie moet kost wat kost verhinderd worden, zodat een democratische controle op de economische activiteiten niet onmogelijk wordt gemaakt. De nieuwe rol die we de staat kunnen laten vervullen kan positief worden geëvalueerd, indien de democratische controle mogelijk blijft. Het wordt dus zeer belangrijk dat we zicht krijgen op wat deze democratische controle kan en moet inhouden. Misschien kan rond de oplossing van dit probleem een economisch model groeien dat op andere criteria steunt dan op winst.

Tenslotte is er het derde moment, waaraan we nu reeds aandacht moeten besteden. Het gaat om het zoeken naar een alternatief voor het winstmodel. De economische groei richtten op milieu-overwegingen, nut van de produktie en het welzijn van alle mensen is net zo dringend nodig als uit de huidige crisis geraken, want het winstmodel zal telkens opnieuw aanleiding blijven geven tot uitbuiting en verspilling. Het gaat er vooral om dat op dit niveau een begin wordt gemaakt met serieus

onderzoek, dat men losbreekt uit lyrische en utopische denkbeelden waarmee men bij onderhandelingen en in concrete situaties niets kan aanvragen.

Dit redactioneel standpunt is de weerslag van een discussie waaraan een aantal redactieleden deelnamen en waarbij de meeste redactieleden zich globaal aansluiten. Eindredactie P. Burghgraevé.

(Mededeling)

HET EERSTE VLAAMS PROGRESSIEF ZANGFEEST

VPZ wil van het 'zangfeest' een jaarlijkse evaluatie maken van de vorderingen op politiek en cultureel gebied van de progressieve Vlaamse strijd. Het eerste feest gaat door op

**1 maart 1981
zaal Arena in Deurne**

Die namiddag zullen 8 politieke thema's aan bod komen, in artistieke vorm vertaald, zoals massazang, dia's, voordracht, toneel e.d. Onze eerste keuze valt op volgende thema's, in het besef dat er nog even belangrijke onderwerpen zijn die hopelijk in de volgende feesten aan bod zullen komen :

1. Een kritiek op de traditionele Vlaamse Beweging en hoe zij zich heden ten dage manifesteert
  2. Een visie op de staatsvorming
  3. Het probleem Brussel
  4. Evocaties rond de arbeidersstrijd, zijn verleden en betekenis vandaag voor de mens
  5. Overzicht van enkele basisacties die dit jaar doorgingen in verband met milieu, kernenergie enz
  6. De strijd voor de democratische rechten, tegen het opkomend fascisme en de verdediging van de gastarbeiders tegen het racisme
  7. Evocaties i.v.m. de vredesproblematiek en de steeds toenemende bewapeningswedloop
  8. Geen nationalisme zonder internationalisme, of het belang van de internationale solidariteit
- Deze thema's zullen mee vertolkt worden door verschillende koren, een orkest, een fanfare, in Vlaamse arbeidersliederen en Vlaamse rock.

Regie
Paul Celis

Scenario
Paul Koeck en Walter van den Broeck

Medewerkers
Wannes Van de Velde, Walter de Buck, Internationale Nieuwe Scene, Vuile Mong en de Vieze Gasten, een Waalse groep, John Lundström, de Zuidafrikaan Brian Isaaks

Presentatie
Johan Anthierens

Wie meer inlichtingen wil of het VPZ-manifest, kan terecht bij Liliane Pauwels, Van Weselestraat 80, 2100 Deurne, 031/25.16.22.